

CYBER lekcje

Scenariusz lekcji

Niebezpieczne
i szkodliwe treści

Niebezpieczne i szkodliwe treści

Scenariusz lekcji dla szkół ponadpodstawowych

Scenariusz opracowany w ramach projektu „Działania wspierające nauczanie o cyberbezpieczeństwie”

Autorka scenariusza: Agata Arkabus

Redakcja merytoryczna: Akademia NASK (Zespół Edukacji Cyfrowej), Zespół Budowania Świadomości Cyberbezpieczeństwa

© NASK – Państwowy Instytut Badawczy
Warszawa 2021

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne (CC BY-NC) 4.0 Międzynarodowe

NASK – Państwowy Instytut Badawczy
ul. Kolska 12
01-045 Warszawa

Spis treści

Warto wiedzieć – wprowadzenie do zajęć	4
Informacje na temat zajęć	4
Cele ogólne powiązane z podstawą programową	4
Cele szczegółowe powiązane z podstawą programową	5
Kompetencje kluczowe	5
Metody/techniki pracy	5
Formy pracy	6
Środki dydaktyczne	6
Opis przebiegu zajęć/lekcji	6
Wprowadzenie	6
Część główna	7
Podsumowanie	8
Komentarz metodyczny	8
Uwagi do realizacji lekcji/zajęć	8
Sposoby oceniania	8
Praca z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE)	9
Karta pracy „Oświadczenie”	10
Karta pracy „Prawda czy fałsz?”	11
Karta pracy „Rozpowszechnianie fałszywych informacji”	12
Karta pracy „Pomagamy”	13
Karta pracy – test „Niebezpieczne i szkodliwe treści internetowe”	14
Karta pracy „Uwaga! To fake news!” – grupa 1	16
Karta pracy „Uwaga! To fake news!” – grupa 2	17
Karta pracy „Uwaga! To fake news!” – grupa 3	18
Karta pracy „Uwaga! To fake news!” – grupa 4	19
Karta pracy „Uwaga! To fake news!” – grupa 5	20
Karta pracy „Uwaga! To fake news!” – grupa 6	21
Bibliografia/Netografia	22
Opis projektu	23

Temat: **Niebezpieczne i szkodliwe treści**

Klasa: **szkoła ponadpodstawowa**

Czas realizacji: **2 x 45 minut**

Warto wiedzieć – wprowadzenie do zajęć

Zasoby internetowe to globalny zbiór wszelkich informacji. Wśród wielu wartościowych materiałów niestety znajdują się również źródła zwane przez specjalistów niebezpiecznymi i szkodliwymi. Należą do nich m.in.: materiały obrazujące przemoc i agresję, treści nawołujące do samookaleczeń, samobójstw, zachowań szkodliwych dla zdrowia, pornografia, patostreamy i fake newsy. Nie zawsze zdajemy sobie sprawę, że te ostatnie, zwane również fałszywymi wiadomościami, należą do zbioru treści szkodliwych. W ostatnim czasie fake newsy udostępniane są w sieci wyjątkowo często. Dotyczą one obraźliwych i prześmiewczych, a przede wszystkim fałszywych informacji, niejednokrotnie wpływających na budowanie opinii społeczeństwa lub wybranej grupy odbiorców.

Niepokoiki zwłaszcza fakt, że zarówno wśród nadawców, jak i odbiorców tego typu wiadomości są też dzieci i młodzież. Fake newsy publikowane są głównie w mediach, a w szczególności w internecie. Pojawiają się one w portalach społecznościowych, gdzie bardzo szybko zostają udostępniane przez internautów. Duży odsetek użytkowników social mediów stanowią młodzi ludzie. Stają się oni więc potencjalnymi odbiorcami fałszywych wiadomości.

Prowadzenie edukacji w zakresie informowania i przestrzegania przed nieprawdziwymi informacjami to ważne i odpowiedzialne zadania nauczycieli i wychowawców. Warto zwrócić uwagę uczniom, że internetowe informacje nie zawsze są prawdziwe, a często wręcz przekłamane. Należy więc korzystać ze sprawdzonych źródeł i stron internetowych oraz za każdym razem zastanowić się nad wiarygodnością informacji, zanim udostępni się ją kolejnym osobom.

Informacje na temat zajęć

Cele ogólne powiązane z podstawą programową

Język polski

II. Kształcenie językowe

3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:

8) **rozdzieli pojęcia manipulacji, dezinformacji, postprawdy, stereotypu, bańki informacyjnej, wiralności; rozpozna te zjawiska w tekstach i je charakteryzuje;**

Informatyka

V. Przestrzeganie prawa i zasad bezpieczeństwa. Zakres podstawowy. Uczeń:

4) **opisuje szkody, jakie mogą spowodować działania pirackie w sieci, w odniesieniu do indywidualnych osób, wybranych instytucji i całego społeczeństwa.**

Etyka

4. Etyka a nauka i technika. Uczeń:

1) **podaje przykłady właściwego i niewłaściwego wykorzystywania nowych technologii, w szczególności technologii informatycznych;**

3) **identyfikuje i analizuje wybrane problemy moralne związane z postępowaniem naukowo-technicznym** (np. problem ochrony prywatności, ochrony praw autorskich, cyberprzemocy, **rozwój sztucznej inteligencji**, transhumanizm).

Cele szczegółowe powiązane z podstawą programową

Uczeń:

- rozpoznaje formy informacji udostępnionych w internecie;
- wymienia niebezpieczne i szkodliwe treści w internecie;
- zna instytucje pomagające młodzieży w sytuacjach kontaktu z niebezpiecznymi i szkodliwymi treściami;
- rozumie fake news jako zagrożenie internetowe;
- wyszukuje potrzebne informacje w zasobach internetowych;
- aktywnie uczestniczy w dyskusji;
- zna konsekwencje udostępniania fake news.

Kompetencje kluczowe

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje językowe;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;

Metody/techniki pracy

- opis;
- rozmowa;

- pogadanka;
- dyskusja;
- metoda problemowa;
- metoda praktyczna;
- praca przy wykorzystaniu źródeł internetowych.

Formy pracy

- indywidualna;
- grupowa.

Środki dydaktyczne

- karta pracy „Oświadczenie”;
- karta pracy „Prawda czy fałsz?”;
- karta pracy „Pomagamy”;
- ulotka [„Fake newsy, bańki informacyjne, teorie spiskowe. Jak nie dać się nabrać na fałszywe treści w internecie”](#);
- karta pracy „Uwaga! To fake news!”;
- karta pracy „Rozpowszechnianie fałszywych informacji”;
- test „Niebezpieczne i szkodliwe treści internetowe”;
- film edukacyjny [„Nielegalne i szkodliwe treści – to warto wiedzieć”](#);
- infografika [„Nielegalne i szkodliwe treści”](#);
- telefony komórkowe lub komputery z dostępem do internetu.

Opis przebiegu zajęć/lekcji

Wprowadzenie

Nauczyciel przed rozpoczęciem spotkania informuje uczniów: „Otrzymałam informację od przełożonego (Dyrektora szkoły), że uczniowie muszą zapoznać się z oświadczeniem dotyczącym nowych zasad organizacji placówki, a następnie je podpisać”. Nauczyciel wyświetla treść oświadczenia na ekranie lub rozdaje uczniom wydruki:

W związku z trudną sytuacją finansową szkoły zobowiązuję się do pozostania w szkole dwa razy w tygodniu po zakończonych zajęciach lekcyjnych w celu posprzątania pomieszczeń szkolnych (szatnia, korytarze, toalety). Sytuacja ta związana jest z oddelegowaniem pracowników obsługi do innych placówek.

Podpis ucznia:

Data:

Nauczyciel obserwuje reakcje uczniów. Przypuszczalnie uczniowie będą niezadowoleni lub potraktują oświadczenie jako żart.

Część główna

1. Po wyciszeniu emocji nauczyciel na tablicy wyświetla/pisze hasło: FAKE NEWS. Zaprasza do dyskusji i dzielenia się wiadomościami na powyższy temat: czym są według uczniów fake newsy, gdzie się z nimi spotkali, czy doświadczyli odbioru tego typu informacji. Nauczyciel informuje, że takie informacje należą do tzw. treści szkodliwych i niebezpiecznych, które są udostępniane w sieci.
2. Nauczyciel prezentuje uczniom film [„Nielegalne i szkodliwe treści – to warto wiedzieć”](#). Następnie prosi o stworzenie definicji nielegalnych i szkodliwych treści. Propozycje zapisuje na tablicy.
3. Nauczyciel zwraca uwagę, że nielegalne i szkodliwe treści mogą wpływać poważnie na zdrowie fizyczne i psychiczne. Szczególnie ważne w tym zakresie są emocje, które towarzyszą młodym ludziom podczas kontaktu z takimi materiałami. Prezentuje infografikę [„Nielegalne i szkodliwe treści”](#). Następnie prosi uczniów o wyszukanie w internecie osób lub instytucji, które pomagają dzieciom i młodzieży w przypadku problemów psychicznych wywołanych kontaktem ze szkodliwymi i niebezpiecznymi treściami. Nauczyciel rozdaje kartę pracy „Pomagamy” – praca w małych grupach. Po zakończeniu pracy uczniowie prezentują znalezione informacje.
4. Nauczyciel przybliży uczniom zagadnienie deepfake, polegające na modyfikacji i obróbce różnych materiałów, w tym również pornograficznych. Może skorzystać z [definicji w Wikipedii](#).
5. Uczniowie otrzymują kartę pracy „Prawda czy fałsz?”. Ich zadaniem młodzieży przyporządkowanie odpowiednich terminów do materiału źródłowego. Termin do dopasowania: opinia; informacja; fake news; sondaż. Uczniowie po zakończonej pracy odczytują przyporządkowane odpowiedzi.
6. Nauczyciel omawia główne problemy dotyczące fake newsów, wykorzystując ulotkę [„Fake newsy, bańki informacyjne, teorie spiskowe. Jak nie dać się nabrać na fałszywe treści w internecie”](#). Zwraca uwagę, że tego typu informacje zaliczane są do niebezpiecznych i szkodliwych treści dostępnych w internecie.
7. Karta pracy „Uwaga! To fake news!” – praca w grupach. Uczniowie otrzymują karty pracy podzielone na obszary: zdrowie; edukacja; sport; celebryci; nauka; gry online. Każdy zespół będzie pracował nad jednym zagadnieniem. Zadaniem uczniów jest wymyślenie i napisanie fałszywej informacji. Następnie liderzy grup odczytują ją na forum klasy. Nauczyciel zwraca uwagę, że w dzisiejszych czasach, przy wykorzystaniu internetu i dostępu do urządzeń mobilnych, fałszywe informacje tworzone są i rozpowszechniane w bardzo szybkim tempie.
8. Karta pracy „Rozpowszechnianie fałszywych informacji” – praca w parach. Uczniowie otrzymują karty, na których wpisują znaczenie (definicję) następujących zagadnień: trollowanie; bot; sztuczna inteligencja. Uczniowie, korzystając z urządzeń mobilnych, wyszukują informacje i zapisują na kartach. Następnie odczytują swoje odpowiedzi, które nauczyciel komentuje i omawia.

9. Konsekwencje fake newsów – burza mózgów. Nauczyciel prosi uczniów, aby zastanowili się, jakie skutki niosą za sobą fałszywe informacje udostępniane w sieci. Zapisuje na tablicy propozycje uczniów, np.: różnorodne nastroje i emocje odbiorców; wywołanie fali opinii i komentarzy; wpływ na dokonywanie wyborów (np. politycznych); bezmyślne udostępnianie informacji w sieci przez internautów; fałszywe oskarżenia; szkody finansowe dla firm (fałszywe reklamy o produktach); manipulacja; ośmieszanie, np. memy; zakłamanie rzeczywistości itp.

Podsumowanie

Na zakończenie spotkania uczniowie otrzymują test sprawdzający wiedzę – kartę pracy „Niebezpieczne i szkodliwe treści internetowe”. Test można również opracować w aplikacji typu Kahoot i do jego rozwiązania wykorzystać urządzenia mobilne.

Prawidłowe odpowiedzi:

- Fake news jest publikowany w: mediach
- Do szkodliwych i niebezpiecznych treści zaliczane są: materiały zachęcające do zachowań niebezpiecznych i ryzykownych dla Twojego zdrowia i życia
- Trollowanie to: umyślne zachowanie polegające na skłóceniu grupy społecznościowej w internecie
- Bańka informacyjna inaczej jest zwana: bańką filtrującą
- Telefon 116 111 to: Telefon zaufania dla dzieci i młodzieży
- Informacja to: przedstawienie obiektywnego faktu
- Boty służą do: wykonywania działań i czynności w zastępstwie człowieka
- Zdjęcia w internecie mogą być też fake newsem: Tak
- Fake news to: wiadomości, w których dane są nieprawdziwe lub przeinaczone
- Deepfake to: manipulacja obrazem w celu skompromitowania osoby poprzez fałszywe „obsadzenie jej” np. w roli w filmie pornograficznym

Komentarz metodyczny

Uwagi do realizacji lekcji/zajęć

Ważne jest, aby podczas zajęć uczniowie mieli dostęp do urządzeń mobilnych lub komputerów w celu wyszukiwania informacji oraz udziału w interaktywnym quizie.

Sposoby oceniania

- ćwiczenia pisemne wykonywane podczas lekcji;
- umiejętność wyszukiwania informacji;
- odpowiedzi na pytania i aktywność podczas lekcji;
- umiejętność prowadzenia dyskusji.

Praca z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE)

Uczniowie ze SPE mogą otrzymać wydrukowane fragmenty opracowań do zadania w ramach karty pracy „Rozpowszechnianie fałszywych informacji” w celu dogodnego dostępu do treści.

Uczniowie zdolni mogą przed zajęciami przygotować interaktywny quiz w wybranej aplikacji i poprowadzić go w czasie zajęć.

Karta pracy „Oświadczenie”

Oświadczenie

W związku z trudną sytuacją finansową szkoły zobowiązuję się do pozostania w szkole dwa razy w tygodniu po zakończonych zajęciach lekcyjnych w celu posprzątania pomieszczeń szkolnych (szatnia, korytarze, toalety). Sytuacja ta związana jest z oddelegowaniem pracowników obsługi do innych placówek.

Podpis ucznia:

Data:

Karta pracy „Prawda czy fałsz?”

Przyporządkuj odpowiednie terminy do materiału źródłowego: opinia; informacja; fake news; sondaż.

Masz prawo do bezpłatnych świadczeń opieki zdrowotnej

Masz prawo do równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Sposób udzielania Ci pomocy medycznej i procedury z tym związane muszą odpowiadać wymaganiom aktualnej wiedzy medycznej. Jeżeli istnieją ograniczenia w możliwości udzielania odpowiednich świadczeń, masz prawo do przejrzystej, obiektywnej, opartej na kryteriach medycznych procedury ustalającej kolejność dostępu do tych świadczeń (tzw. kolejki). Każdy, kto ma prawo do świadczeń opieki zdrowotnej, otrzymuje pomoc medyczną na takim samym poziomie.

Źródło: <https://www.gov.pl/web/zdrowie/masz-prawo-do-bezplatnych-swiadczen-opieki-zdrowotnej>

Odpowiedź:

Tak Polacy chcą walczyć z czwartą falą pandemii

„Rz” podaje, że 53,1 proc. osób uważa, że rząd powinien natychmiast podjąć działania zmierzające do ograniczenia skali pandemii, w tym wprowadzić lokalne lockdowny. Te popiera nawet 12 proc. wyborców Konfederacji. Podpisuje się pod tym mniej więcej co drugi wyborca PiS, KO i Lewicy – napisano.

Źródło: <https://www.polskieradio24.pl/5/1222/Artykul/2853256,Tak-Polacy-chca-walczy-z-czwarta-fala-pandemii-Zobacz-wyniki-sondazu>

Odpowiedź:

Efektywność w polu i w zagrodzie. Termomodernizacja wkracza do firm i gospodarstw rolnych

– Wspomniał Pan o biogazowniach, a od nich już tylko krok do przedsiębiorstw rolnych.

– Dostrzegamy, że rolnictwo ma ogromny potencjał redukcyjny. Dlatego w Banku BNP Paribas rozwijamy Agro HUB – prężnie działający departament, który przyspieszy modernizację polskiego rolnictwa. Przyznam, że świadomość możliwości zmian w przedsiębiorstwie i termomodernizacji jest trochę mniejsza niż w innych branżach. Sam rynek jednak bardzo się rozwija w obszarze produkcji i możliwości eksportowych. Wychodząc naprzeciw potrzebom i możliwościom, będziemy proponować termomodernizację w przedsiębiorstwach rolnych. [...] Każda inwestycja poprawia kondycję finansowo-produkcyjną, a przy tym pozwala na redukcję śladu węglowego. Poza informacją o zwiększeniu efektywności, na bazie audytu, niejednokrotnie inwestycje wiążą się z niższymi podatkami (np. od nieruchomości czy CIT).

Źródło: <https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/efektywnosc-energetyczna-rolnictwo-budynki-termomodernizacja-BNP-Paribas-11144.html>

Odpowiedź:

Przed nami kolejny „koniec świata”? Podano nową datę zakończenia słynnego kalendarza Majów

2020 rok z pewnością zapisze się w historii świata jako jeden z najbardziej wyjątkowych. Pandemia COVID-19, która drastycznie wyhamowała w codziennej gonitwie niemal wszystkich mieszkańców globu, może mieć jednak nowego konkurenta w walce o miano najbardziej apokaliptycznych wydarzeń. Od kilku dni internauci w wielu krajach toczą zagorzałą dyskusję na temat nowej daty zakończenia kalendarza Majów, która miałaby wypadać 21 czerwca 2020 roku.

Źródło: <https://natemat.pl/312317.koniec-swiata-w-2020-nowa-data-zakonczenia-kalendarza-majow-to-fake-news>

Odpowiedź:

Karta pracy „Rozpowszechnianie fałszywych informacji”

Wyszukaj w internecie informacje dotyczące poniższych zagadnień. Zapisz pokrótce znaczenie wskazanych terminów.

Trollowanie

.....

.....

.....

.....

Bot

.....

.....

.....

.....

Sztuczna inteligencja

.....

.....

.....

.....

Karta pracy „Pomagamy”

Wyszukaj w internecie osoby lub instytucje zajmujące się pomocą dzieciom i młodzieży w sytuacji negatywnego stanu psychicznego wywołanego kontaktem ze szkodliwymi i niebezpiecznymi treściami w internecie.

Instytucje (nazwa, co robią, kontakt, jak pomagają)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Osoby (jak pomagają, kontakt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Karta pracy – test „Niebezpieczne i szkodliwe treści internetowe”

Wybierz poprawną odpowiedź.

1. Fake news jest publikowany w:
 - a) mediach.
 - b) dziennikach drukowanych.
 - c) w niektórych książkach.

2. Do szkodliwych i niebezpiecznych treści zaliczane są:
 - a) materiały zachęcające do zachowań niebezpiecznych i ryzykownych dla Twojego zdrowia i życia.
 - b) dowcipy i żarty w portalach społecznościowych.
 - c) reportaże opisujące działania wojenne.

3. Trollowanie to:
 - a) baśnie, w których bohaterami są trolle.
 - b) umyślne zachowanie polegające na skłóceniu grupy społecznościowej w internecie.
 - c) działanie polegające na uwodzeniu dzieci w sieci.

4. Bańka informacyjna inaczej jest zwana:
 - a) bańką przesiewową.
 - b) bańką dezinformacyjną.
 - c) bańką filtrującą.

5. Telefon 116 111 to:
 - a) Telefon pogotowia opiekuńczego
 - b) Telefon zaufania dla dzieci i młodzieży
 - c) Regionalne centrum pomocy rodzinie

6. Informacja to:
 - a) przedstawienie obiektywnego faktu.
 - b) przedstawienie opinii, faktu i sondażu jednocześnie.
 - c) tylko materiał tekstowy w mediach drukowanych.

7. Boty służą do:
 - a) sprawdzone programy komputerowe.
 - b) niezbędna funkcja w przeglądarce internetowej.
 - c) wykonywania działań i czynności w zastępstwie człowieka.

8. Zdjęcia w internecie mogą być też fake newsem.
- a) Tak
 - b) Nie
 - c) Zdjęcia są sprawdzane i wybierane do upowszechniania przez administratorów, więc są zawsze prawdziwą informacją.
9. Fake news to:
- a) zgodnie z prawem dziennikarskim to najważniejsza informacja dnia.
 - b) wiadomości, w których dane są nieprawdziwe lub przeinaczone.
 - c) nazwa programu antywirusowego.
10. Deepfake to:
- a) program do edycji zdjęć i filmów.
 - b) nazwa zespołu pop.
 - c) manipulacja obrazem w celu skompromitowania osoby poprzez fałszywe „obsadzenie jej” np. w roli w filmie pornograficznym.

Karta pracy „Uwaga! To fake news!” – grupa 1

Napisz fake news do poniższego obszaru tematycznego:

Fake news – zdrowie

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Karta pracy „Uwaga! To fake news!” – grupa 2

Napisz fake news do poniższego obszaru tematycznego:

Fake news – edukacja

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Karta pracy „Uwaga! To fake news!” – grupa 3

Napisz fake news do poniższego obszaru tematycznego:

Fake news – sport

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Karta pracy „Uwaga! To fake news!” – grupa 4

Napisz fake news do poniższego obszaru tematycznego:

Fake news – celebryci

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Karta pracy „Uwaga! To fake news!” – grupa 5

Napisz fake news do poniższego obszaru tematycznego:

Fake news – nauka

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Karta pracy „Uwaga! To fake news!” – grupa 6

Napisz fake news do poniższego obszaru tematycznego:

Fake news – gry online

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bibliografia/Netografia

- [„Fake news – czym jest i jak go rozpoznać?”](#) [online, dostęp z dn. 27.12.2021].
- [„Fake newsy, bańki informacyjne, teorie spiskowe. Jak nie dać się nabrać na fałszywe treści w internecie”](#) [online, dostęp z dn. 27.12.2021].
- Piechna J., (2019), [„Szkodliwe treści w internecie. NIE AKCEPTUJĘ, REAGUJĘ!”](#), Warszawa: NASK – Państwowy Instytut Badawczy [online, dostęp z dn. 27.12.2021].
- Rywczyńska A., Wójcik Sz., (2018), [„Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży online. Kompendium dla rodziców i profesjonalistów”](#), Warszawa: NASK – Państwowy Instytut Badawczy, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę [online, dostęp z dn. 27.12.2021].
- Wasiuta O., Wasiuta S., (2019), [„Deepfake jako skomplikowana i głęboko fałszywa rzeczywistość”](#), „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis” nr 9(3) [online, dostęp z dn. 27.12.2021].
- Wrzosek M. (red.), (2019), [„Zjawisko dezinformacji w dobie rewolucji cyfrowej. Państwo. Społeczeństwo. Polityka. Biznes”](#), Warszawa: NASK – Państwowy Instytut Badawczy [online, dostęp z dn. 27.12.2021].
- [„Zgłoś fake news”](#) [online, dostęp z dn. 27.12.2021].

Powyższy scenariusz opracowany został w ramach projektu „Działania wspierające nauczanie o cyberbezpieczeństwie”.

Opis projektu

Projekt „Działania wspierające nauczanie o cyberbezpieczeństwie”, zwany dalej „Cyberlekcje”, jest współfinansowany ze środków budżetu państwa otrzymanych od Kancelarii Prezesa Rady Ministrów i wpisuje się w Strategię Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej na lata 2019–2024.

Opracowane scenariusze „Cyberlekcji” wpisują się w obowiązki wynikające z podstawy programowej. Tematyka scenariuszy odpowiada rosnącemu zapotrzebowaniu na wiedzę i kompetencje z zakresu efektywnego wykorzystywania mediów cyfrowych, co jest konsekwencją rewolucji cyfrowej postępującej również w podstawowych dziedzinach życia społecznego.

Korzystanie z własnego telefonu komórkowego najczęściej rozpoczyna się w wieku 7–8 lat. Ponad 80% uczniów posiada telefon komórkowy – w tym 64% dzieci w wieku 7–9 lat. Przeważająca większość dzieci używa telefonu typu smartfon, prawie wszystkie osoby w wieku szkolnym (97%) korzystają też z internetu. Podobnie jak w przypadku telefonu komórkowego podróże po wirtualnym świecie rozpoczynają się najczęściej w wieku 7–8 lat. Dwie trzecie rodziców deklaruje stosowanie kontroli nad korzystaniem przez dziecko z telefonu i internetu. Najczęściej jest to wspólne ustalenie zasad korzystania z telefonu, rzadziej – korzystanie z ustawień bezpieczeństwa czy specjalnych aplikacji służących do kontroli rodzicielskiej (39% rodziców). Aż 80% rodziców przyznaje, że ich dziecko samodzielnie instaluje aplikacje na telefon*. Warto podkreślić, że przed pandemią łączny, średni czas dobowy korzystania z sieci przez dzieci i młodzież (w wieku 13–17 lat) wynosił 4 godziny**. Obecnie sięga on 6, a nawet 8 godzin dziennie spędzonych na lekcjach zdalnych (44,3% respondentów) oraz do 4 godzin w czasie wolnym (31,7%)***.

Młodzi ludzie wykorzystują internet najczęściej w celu budowania oraz podtrzymywania relacji społecznych – znakomita większość jest aktywna na portalach społecznościowych oraz korzysta z komunikatorów i chatów. Poza poszukiwaniem informacji i rozwijaniem zainteresowań internet to dla młodych ludzi główne miejsce rozrywki – źródło gier i aplikacji, które wymagają wiedzy o bezpieczeństwie teleinformatycznym, w szczególności mając na względzie fakt znacznego nasilenia się cyberataków wykorzystujących socjotechniki oraz braki w zabezpieczeniach urządzeń domowych. Warto tutaj zaznaczyć, że zgodnie z raportem Agencji Unii Europejskiej ds. Cyberbezpieczeństwa (ENISA) z 2020 r. liczba incydentów phishingowych – czyli mających na celu wyłudzenie danych – wzrosła w ostatnich miesiącach nawet sześciokrotnie.

Tematyka projektu edukacyjnego obejmuje następujące obszary:

- bezpieczeństwo sieci i systemów;
- zarządzanie informacją;

CYBER lekcje

- wizerunek i tożsamość online;
- prywatność – bezpieczne zarządzanie danymi personalnymi;
- zdrowie, dobrostan psychiczny i cyberhigiena.

W ramach projektu opracowanych zostanie łącznie 18 scenariuszy lekcyjnych dla poszczególnych grup wiekowych uczniów w podziale na:

- dwa scenariusze dla klas 1–3 szkoły podstawowej;
- dwa scenariusze dla klas 4–6 szkoły podstawowej;
- cztery scenariusze dla klas 7–8 szkoły podstawowej;
- dziewięć scenariuszy dla klas szkół ponadpodstawowych.

Wykorzystanie przez nauczycieli przygotowanych w ramach działania scenariuszy może wpłynąć na lepszą profilaktykę w zakresie najważniejszych wyzwań związanych z zagrożeniami w sieci, jakimi są: przeciwdziałanie cyberprzemocy, patostreamingowi, przygotowanie dzieci i młodzieży do właściwej ochrony prywatności online, zapobieganie uzależnieniu od internetu oraz ochrona przed cyberprzestępczością, w tym ryzykiem wykorzystania dziecka w celach seksualnych czy finansowych.

* Urząd Komunikacji Elektronicznej (2020), [„Badanie ankietowe opinii publicznej w zakresie funkcjonowania rynku usług telekomunikacyjnych oraz oceny preferencji konsumentów. Raport z badania dzieci i rodziców”](#) [online, dostęp z dn. 13.12.2021].

** Bochenek, M., Lange, R., (2019), [„Nastolatki 3.0. Raport z ogólnopolskiego badania uczniów”](#), Warszawa: NASK – Państwowy Instytut Badawczy, s. 15 [online, dostęp z dn. 10.12.2021].

*** Lange R. (red.), (2021), [„Nastolatki 3.0. Raport z ogólnopolskiego badania uczniów”](#), Warszawa: NASK – Państwowy Instytut Badawczy, s. 6 [online, dostęp z dn. 10.12.2021].